

GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC, LỐI SỐNG CHO SINH VIÊN QUA MÔN GIÁO DỤC QUỐC PHÒNG VÀ AN NINH Ở CÁC TRƯỜNG CAO ĐẲNG, ĐẠI HỌC HIỆN NAY

Võ Thị Phổ Châu

Trung tâm Giáo dục Chính trị - Quốc phòng, Trường Đại học Hutech

Tóm tắt: Môn Giáo dục quốc phòng và an ninh giữ vị trí then chốt trong việc bồi đắp ý thức trách nhiệm, tinh thần công dân và phẩm chất đạo đức cho sinh viên tại các trường cao đẳng, đại học. Thông qua rèn luyện kỷ luật, nâng cao tinh thần đồng đội và khơi dậy lòng yêu nước, sinh viên không chỉ nắm bắt vững vàng kiến thức quân sự - quốc phòng mà còn hình thành lối sống lành mạnh, có lý tưởng, tuân thủ pháp luật. Qua đó, nền tảng giáo dục đạo đức và lối sống được củng cố, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo toàn diện. Đồng thời, việc nghiên cứu và đưa ra các giải pháp nhằm tăng cường hiệu quả giáo dục đạo đức, lối sống qua môn GDQP-AN là hết sức cần thiết, phù hợp với yêu cầu phát triển con người toàn diện trong bối cảnh hiện nay.

Từ khóa: Giáo dục, đạo đức, lối sống, sinh viên, giáo dục quốc phòng và an ninh, hiện nay.

MORAL AND LIFESTYLE EDUCATION FOR STUDENTS THROUGH THE COURSE OF NATIONAL DEFENSE AND SECURITY EDUCATION AT COLLEGES AND UNIVERSITIES TODAY

Vo Thi Pho Chau

Center for Political and National Defense Education, HUTECH University

Abstract: The subject of National Defense and Security Education plays a key role in fostering a sense of responsibility, civic spirit and moral qualities for students at colleges and universities. Through discipline training, enhancing team spirit and arousing patriotism, students not only firmly grasp military and national defense knowledge but also form a healthy, idealistic and law-abiding lifestyle. Thereby, the foundation of moral education and lifestyle is consolidated, contributing to improving the quality of comprehensive training. At the same time, researching and proposing solutions to enhance the effectiveness of moral education and lifestyle through the subject of National Defense and Security Education is extremely necessary, in line with the requirements of comprehensive human development in the current context.

Keywords: Education, ethics, lifestyle, students, national defense and security education, today.

Nhận bài: 20/03/2025

Phản biện: 20/04/2025

Duyệt đăng: 25/04/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Giáo dục hiện đại không chỉ tập trung vào việc đào tạo nhân lực phục vụ nhu cầu xã hội mà còn đóng vai trò quan trọng trong việc hình thành nhân cách, rèn luyện đạo đức và xây dựng lối sống tích cực cho sinh viên.

Trong đó, môn Giáo dục Quốc phòng và an ninh (GDQP-AN) có vai trò đặc biệt trong việc bồi dưỡng tinh thần yêu nước, nâng cao ý thức trách nhiệm công dân cũng như xây dựng phẩm chất đạo đức và lối sống lành mạnh. Thông qua môn học này, sinh viên không chỉ tiếp thu kiến thức về an ninh – quốc phòng mà còn rèn luyện tính kỷ luật, tinh thần trách nhiệm và lòng tự hào dân tộc. Tuy nhiên, thực tế triển khai giảng dạy cho thấy việc tích hợp giáo dục đạo đức, lối sống vào GDQP-AN vẫn chưa được khai thác đầy đủ, chưa phát huy tối đa hiệu quả trong việc phát triển nhân cách sinh viên.

Do đó, việc nghiên cứu và đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao chất lượng giáo dục đạo đức, lối sống thông qua môn GDQP-AN là cần thiết, góp phần đáp ứng yêu cầu phát triển toàn diện con người trong thời đại mới.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Một số khái niệm

Giáo dục

Theo quan điểm của Phạm Viêt Vượng: “Giáo dục là một hiện tượng xã hội đặc biệt, bản chất của nó là sự truyền đạt và lĩnh hội kinh nghiệm lịch sử - xã hội của các thế hệ loài người, nhờ có giáo dục mà các thế hệ nối tiếp nhau phát triển, tinh hoa văn hóa dân tộc và nhân loại được kế thừa, bổ sung và trên cơ sở đó mà xã hội loài người không ngừng tiến lên” [3]. Nói cách khác, giáo dục là quá trình tác động nhằm định hình nhân cách cho thế hệ trẻ theo mục tiêu của xã hội. Quá trình này được tiến hành qua nhiều phương thức, như giảng dạy, tổ chức các hoạt động tập thể, sinh hoạt nhóm và đặc biệt là thông qua việc tự tu dưỡng. Trong đó, tự giáo dục hay tự tu dưỡng được coi là phương thức thể hiện rõ nhất tính chủ động của mỗi cá nhân.

Đạo đức

Theo Từ điển tiếng Việt, đạo đức được hiểu là: “1. Những tiêu chuẩn, nguyên tắc được dư luận xã hội thừa nhận, quy định hành vi, quan hệ của con người đối với nhau và đối với xã hội; 2. Phẩm chất tốt đẹp của con người do tu dưỡng theo những tiêu

chuẩn nhất định mà có”. Từ định nghĩa này, có thể thấy đạo đức là tập hợp các quy tắc và chuẩn mực xã hội điều chỉnh mối quan hệ giữa con người với nhau, với cộng đồng, với tự nhiên và với chính bản thân. Nhờ những chuẩn mực ấy, mỗi cá nhân có thể tự giác điều chỉnh hành vi để phù hợp với lợi ích của bản thân, của tập thể cũng như với sự tiến bộ của xã hội.

Lối sống

Về lối sống, Từ điển tiếng Việt nêu rõ: “hình thức diễn ra của hoạt động đã trở thành ổn định, mang đặc điểm riêng” và trong một cách diễn giải khác là “cư xử, ăn ở ở đời”. Theo đó, lối sống được xem như một phạm trù xã hội phản ánh toàn bộ hoạt động của con người trong điều kiện cụ thể, thể hiện qua quá trình lao động, hưởng thụ, quan hệ với những người xung quanh, tư duy cũng như sinh hoạt tinh thần và văn hóa. Trong bối cảnh xã hội hiện đại, lối sống còn được hiểu là cách thức sinh hoạt dựa trên việc tuân thủ các quy định pháp luật, các chuẩn mực ứng xử tốt đẹp của cộng đồng, và các quy luật tự nhiên – xã hội; điều này thể hiện thông qua hành vi, thái độ của mỗi cá nhân.

Từ các khái niệm trên, có thể khẳng định rằng giáo dục đạo đức, lối sống là quá trình tác động giúp hình thành và phát triển ở con người những giá trị, chuẩn mực đạo đức cũng như cách thức sinh hoạt, ứng xử phù hợp với yêu cầu của xã hội. Thông qua quá trình này, cá nhân nhận thức và tuân thủ các quy tắc về đạo đức, pháp luật, văn hóa, đồng thời tự giác rèn luyện trong đời sống hàng ngày. Kết quả là sự hoàn thiện nhân cách, góp phần thúc đẩy sự tiến bộ chung của cộng đồng.

2.2. Mục tiêu giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên qua môn Giáo dục Quốc phòng và an ninh

Đối với môn học GDQP&AN ở các trường đại học yêu cầu sinh viên khi học xong chương trình có hiểu biết cơ bản về chủ trương, đường lối quốc phòng, an ninh của Đảng, Nhà nước về xây dựng nên quốc phòng toàn dân, an ninh nhân dân, yêu chủ nghĩa xã hội. Nắm được kiến thức cơ bản về công tác QP&AN trong tình hình mới. Thành thạo điều lệnh đội ngũ từng người có súng, biết đội ngũ đơn vị; có hiểu biết chung về các quân binh chủng trong quân đội nhân dân Việt Nam; có hiểu biết ban đầu về bản đồ quân sự; biết cách phòng tránh địch tiến công hỏa lực bằng vũ khí công nghệ cao. Thực hiện được kỹ năng cơ bản về kỹ thuật chiến đấu bộ binh, chiến thuật từng người trong chiến đấu tiến công, phòng ngự và làm nhiệm vụ canh gác, biết sử dụng súng tiểu liên AK, lựu đạn.

Từ đó, giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên

qua môn GDQP&AN ở các trường đại học giúp cung cấp cho sinh viên những kiến thức, kỹ năng và thái độ về hệ thống các chuẩn mực đạo đức, lối sống tiêu chuẩn phản ánh sự tồn tại, phát triển của xã hội:

- Mục tiêu về kiến thức: Thông qua học tập môn GDQP&AN, sinh viên hiểu được các chuẩn mực đạo đức, lối sống tiến bộ tốt đẹp như: Lòng yêu nước, niềm tin vào sự lãnh đạo của Đảng, tình thương yêu, lòng khoan dung, tinh thần trách nhiệm, sự hòa hợp và sự quan tâm, chia sẻ trong cuộc sống hàng ngày; hành vi, thói quen của lối sống văn minh, tiến bộ, phù hợp với bản sắc dân tộc Việt Nam; trách nhiệm của cá nhân trước tập thể và cộng đồng, biết ủng hộ, khuyến khích những biểu hiện của lối sống văn minh, tiến bộ, phù hợp với bản sắc dân tộc, biết phê phán những biểu hiện của lối sống lạc hậu, ích kỷ; biết được ý nghĩa của các phẩm chất này trong việc chung sống hòa bình với mọi người và với thiên nhiên.

- Mục tiêu về kỹ năng: Thông qua học tập môn GDQP&AN, sinh viên thể hiện được các phẩm chất đạo đức, lối sống tiến bộ trong học tập, sinh hoạt hàng ngày cũng như trong tham gia các quan hệ xã hội.

- Mục tiêu về thái độ, trách nhiệm: Thông qua học tập môn GDQP&AN, sinh viên đồng tình, ủng hộ những hành vi, việc làm thể hiện lòng yêu nước, tình yêu thương, lòng khoan dung, tinh thần trách nhiệm, sự hòa hợp và quan tâm, chia sẻ với mọi người xung quanh và những lối sống tiến bộ. Phê phán với những hành vi thiếu đạo đức, lối sống phản tiến bộ trong đời sống xã hội.

2.3. Hình thức giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên qua môn GDQP&AN

- Tổ chức quán triệt và triển khai thực hiện các quy định về giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên qua dạy học môn GDQP&AN.

Đối với hình thức này, ngay khi sinh viên bước vào học tập môn GDQP&AN tập trung cần kết hợp phổ biến, quán triệt các chủ trương lớn của Đảng, pháp luật của Nhà nước có liên quan đến sinh viên khi tham gia học tập môn GDQP&AN; phổ biến các quy định về sinh hoạt, ứng xử, lễ tiết tác phong, ăn mặc, đi lại trong suốt thời gian học tập môn học, để cán bộ quản lý, giảng viên, nhất là sinh viên nắm được, qua đó hình thành dần các phẩm chất đạo đức, lối sống tốt đẹp của “bộ đội cụ Hồ” cho sinh viên.

- Lựa chọn, lồng ghép, tích hợp các nội dung giáo dục đạo đức, lối sống thích hợp vào nội dung môn GDQP&AN.

Các Khoa, Trung tâm, Bộ môn QP&AN cần nghiên cứu, xác định những nội dung đạo đức, lối sống phù hợp để lồng ghép vào các học phần, chương, bài cụ thể. Trong quá trình giảng dạy, giảng viên QP&AN cần kết hợp chặt chẽ giữa kiến thức chuyên môn với giáo dục phẩm chất đạo đức, lối sống. Việc kiểm tra, đánh giá môn học cũng nên lồng ghép nội dung về đạo đức, lối sống để sinh viên nhận thức rõ và thực hành hiệu quả. Cách làm này không chỉ phù hợp với đặc thù môn học (trang bị lòng yêu nước, ý thức bảo vệ Tổ quốc, rèn luyện tác phong, kỷ luật) mà còn góp phần nuôi dưỡng những giá trị đạo đức cốt lõi cho người học.

- Giáo dục đạo đức, lối sống thông qua triển khai thực hiện các cuộc vận động, phong trào trong quá trình học môn GDQP&AN

Quá trình tổ chức học tập môn GDQP&AN tập trung cần tổ chức các cuộc vận động, các phong trào hoạt động cho cán bộ, giảng viên và sinh viên. Khi tổ chức các phong trào, các hoạt động đó cần lồng ghép và cho sinh viên rèn luyện, trải nghiệm về đạo đức, lối sống như: Học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh; Thi đua dạy tốt, học tốt; Nói không với gian lận trong thi cử và bệnh thành tích trong giáo dục; Mỗi thầy, cô giáo là một tấm gương đạo đức, tự học và sáng tạo; ...

- Giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên thông qua duy trì nề nếp, chế độ trong quá trình học môn GDQP&AN như tham gia các câu lạc bộ học tập, văn hóa văn nghệ, thể dục thể thao, duy trì chế độ nề nếp ngày tuần theo chế độ quân đội.... Ở đó, người tham gia được trải nghiệm và phát huy năng lực theo khả năng bản thân và tiếp thu kinh nghiệm của người khác.

- Giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên thông qua các hoạt động trải nghiệm môn GDQP&AN

Quá trình tổ chức học tập trung môn GDQP&AN ở các trường đại học thì việc tổ chức các hoạt động trải nghiệm môi trường quân sự, trải nghiệm truyền thống dựng nước và giữ nước của dân tộc là hết sức quan trọng như: Tổ chức cho sinh viên tham quan, học tập tại các đơn vị quân đội, công an; tham quan các bảo tàng, các di tích chiến tranh cách mạng... Thông qua các hoạt động này gắn với giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên là hết sức phù hợp.

- Giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên thông qua xây dựng môi trường dân chủ, các phong trào tương thân tương ái, tình nguyện vì cộng đồng... trong quá trình học tập môn GDQP&AN

Quá trình tổ chức và xây dựng môi trường dân

chủ trong trung tâm có thể thực hiện qua các hình thức như: đối thoại dân chủ với sinh viên, tổ chức các cuộc họp định kỳ với cán bộ lớp, Đoàn, Đội, Hội để giải quyết kịp thời các nhu cầu và vấn đề phát sinh trong khả năng của nhà trường. Bên cạnh đó, cần thúc đẩy các hoạt động tự quản của sinh viên trong các hoạt động tập thể, nhằm phát huy năng lực của người học, phù hợp với tinh thần đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục và đào tạo.

2.4. Giải pháp nâng cao chất lượng giáo dục đạo đức lối sống cho sinh viên qua môn GDQP&AN ở các trường cao đẳng, đại học hiện nay

Một là, Nâng cao năng lực và nhận thức của đội ngũ giảng viên về giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên qua môn GDQP&AN

Để đẩy mạnh hiệu quả giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên thông qua môn GDQP&AN, trước hết cần chú trọng phát triển năng lực chuyên môn và nhận thức sư phạm của giảng viên. Ngoài kiến thức về quốc phòng, an ninh, giảng viên còn phải có khả năng truyền tải các giá trị đạo đức, lối sống tích cực đến sinh viên. Do đó, hoạt động đào tạo, bồi dưỡng giảng viên là yếu tố then chốt: các chương trình tập huấn cần chú trọng trang bị kỹ năng sư phạm, phương pháp giảng dạy hiện đại, cũng như am hiểu tâm lý sinh viên để giảng viên có thể linh hoạt áp dụng những cách thức giáo dục đạo đức phù hợp.

Một điểm quan trọng khác là kết hợp chặt chẽ giữa lý thuyết và thực hành. Giảng viên không chỉ truyền đạt kiến thức, mà còn phải xây dựng môi trường học tập gắn liền với thực tiễn, giúp sinh viên hiểu rõ và áp dụng các nguyên lý về quốc phòng, an ninh vào cuộc sống thường ngày. Các hoạt động ngoại khóa, tham quan, học tập tại các đơn vị quân đội, hay tổ chức hội thảo, cuộc thi liên quan đến giáo dục đạo đức sẽ hỗ trợ sinh viên không chỉ nắm vững lý thuyết, mà còn hình thành hành vi đạo đức cụ thể trong môi trường thực tiễn. Ngoài ra, sự phối hợp nhịp nhàng giữa các khoa, phòng ban liên quan cũng cần được đẩy mạnh, giúp lồng ghép nội dung giáo dục đạo đức, lối sống vào nhiều chương trình đào tạo khác, tạo nên môi trường giáo dục toàn diện, bồi đắp đầy đủ cả tri thức và phẩm chất cho sinh viên.

Hai là, đổi mới nội dung giáo dục lối sống cho sinh viên qua môn GDQP&AN

Nội dung giáo dục lối sống cho sinh viên cũng hết sức đa dạng, phong phú như đạo đức nhưng để phù hợp với giáo dục trong dạy học môn GDQP&AN tập trung lựa chọn các nội dung sau:

Giáo dục nhận thức, hành vi, thói quen của lối sống văn minh, tiến bộ, phù hợp với bản sắc dân tộc Việt Nam; giáo dục trách nhiệm của cá nhân trước tập thể và cộng đồng, biết ủng hộ, khuyến khích những biểu hiện của lối sống văn minh, tiến bộ, phù hợp với bản sắc dân tộc, biết phê phán những biểu hiện của lối sống lạc hậu, ích kỷ; giáo dục ý thức công dân của xã hội hiện đại, sống và làm việc theo pháp luật cho mọi sinh viên.

Ba là, xây dựng môi trường giáo dục trong sáng, lành mạnh, thân thiện, nhân văn cho sinh viên

Môi trường giáo dục trong sáng, lành mạnh, thân thiện, nhân văn có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, tác động trực tiếp đến việc hình thành hành vi đạo đức, lối sống của sinh viên. Ở đây, môi trường giáo dục không chỉ dừng lại ở không gian vật chất, thiên nhiên mà còn bao gồm cả môi trường tâm lý - xã hội, thể hiện qua mối quan hệ thân thiện, tích cực giữa đội ngũ lãnh đạo, quản lý, giảng viên, nhân viên và sinh viên.

Khi xây dựng môi trường giáo dục, cần chú trọng đến cách ứng xử, giao tiếp và khả năng thích ứng với các tình huống phát sinh. Bên cạnh đó, cần khuyến khích, tôn vinh những tấm gương “người tốt, việc tốt” và điển hình tiên tiến trong sinh viên, nhằm tạo hiệu ứng lan tỏa, giúp các em học hỏi lẫn nhau. Điều này đòi hỏi mỗi giảng viên, cán bộ quản lý phải thể hiện tinh thần trách nhiệm, lòng nhiệt huyết, sự quan tâm chân thành đến sinh viên, đồng nghiệp và cộng đồng, qua đó trở thành những tấm gương sáng về đạo đức, lối sống.

Bốn là, tăng cường sự phối hợp giữa gia đình, nhà trường và xã hội trong giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên

Việc tăng cường phối hợp giữa gia đình, nhà trường và xã hội là yếu tố không thể thiếu nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên. Sự phối hợp này đòi hỏi các bên cùng tham gia xây dựng chương trình, kế hoạch, nội dung

và tổ chức hoạt động giáo dục một cách đồng bộ.

Gia đình là nền tảng quan trọng trong việc hình thành phẩm chất, nhân cách của mỗi cá nhân. Nếu giáo dục gia đình thiếu chặt chẽ, thiếu tình yêu thương, thiếu định hướng từ sớm, sinh viên dễ rơi vào tình trạng suy nghĩ và hành động lệch lạc, suy giảm đạo đức, lối sống, xa rời tinh thần trách nhiệm. Ngược lại, một gia đình vững vàng về giáo dục, giàu lòng nhân ái và sự quan tâm sẽ giúp sinh viên hiểu rõ giá trị đích thực của cuộc sống, biết trân trọng truyền thống tốt đẹp, từ đó hình thành lối sống trong sạch, lành mạnh, có tinh thần trách nhiệm với bản thân, tập thể và cộng đồng.

Nhà trường giữ vai trò chủ đạo trong công tác tổ chức, định hướng, triển khai các hoạt động giáo dục, trong khi xã hội góp phần tạo ra môi trường tương tác rộng lớn, phản ánh những đòi hỏi và kỳ vọng của cộng đồng đối với thế hệ trẻ. Sự gắn kết chặt chẽ giữa ba môi trường: gia đình, nhà trường và xã hội sẽ giúp sinh viên được giáo dục, rèn luyện một cách toàn diện, đáp ứng yêu cầu phát triển nhân cách và đạo đức trong bối cảnh hiện nay.

III. KẾT LUẬN

Giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên thông qua môn GDQP&AN ở các trường cao đẳng, đại học hiện nay là một nhiệm vụ quan trọng, góp phần hình thành nhân cách, bản lĩnh và trách nhiệm công dân cho thế hệ trẻ. Thông qua việc lồng ghép các giá trị đạo đức, lối sống vào nội dung bài giảng, tổ chức những hoạt động trải nghiệm gắn với môi trường quân sự, truyền thống dân tộc, cũng như xây dựng môi trường học tập dân chủ, kỷ luật, sinh viên được rèn luyện về ý thức tự giác, tinh thần đoàn kết, thái độ ứng xử văn minh. Đồng thời, sự phối hợp chặt chẽ giữa nhà trường, gia đình và xã hội tạo nên sức mạnh tổng hợp, giúp sinh viên nuôi dưỡng lý tưởng, phát huy năng lực và phẩm chất cần thiết để đáp ứng yêu cầu của thời kỳ hội nhập.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1] Đảng Cộng sản Việt Nam (2013), *Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 về đổi mới căn bản, toàn diện GD và đào tạo đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*, Hà Nội.

[2] Trung tâm từ điển học (2008), *Từ điển tiếng Việt*, Nxb, Đà Nẵng.

[3] Phạm Viết Vượng (2000), *Giáo dục học*, Nxb ĐH quốc gia, Hà Nội.